

POSTANOWIENIE

Dnia 26 marca 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Adam Redzik

w sprawie z powództwa A. E. P.
przeciwko Prezesowi Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów
o stwierdzenie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniu 26 marca 2019 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 25 kwietnia 2017 r., sygn. akt VI ACa [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Skargę kasacyjną wniósł pozwany, Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (dalej: Prezes UOKiK), zaskarżając wyrok Sądu Apelacyjnego w [...] (VI ACa [...]) w całości. Zarzucił wyrokowi naruszenia art. 24 ust. 1 i ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. *o ochronie konkurencji i konsumentów* (Dz.U. 2007 Nr 50, poz. 331 ze zm.), dalej: u.o.k.k, w brzmieniu obowiązującym w dacie wydania decyzji [...] z 21 grudnia 2012 r., poprzez jego błędną wykładnię, a w konsekwencji nieprawidłowe zastosowanie. Zarzucił też wyrokowi naruszenie prawa procesowego tj. art. 390 § 2 k.p.c., wskazując, że rozstrzygnięcie sprawy oparto na uzasadnieniu uchwały Sądu Najwyższego z 20 listopada 2015 r., III CZP 17/15. W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 1 k.p.c.) Prezes UOKiK wskazał, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne: „Czy art. 24 ust. 2 pkt 1 u.o.k.k. stanowi samodzielną i wystarczającą podstawę stwierdzenia bezprawności opisanego

w tym przepisie zachowania, czy też wykazanie bezprawności takiego zachowania wymaga wskazania innego przepisu stanowiącego źródło bezprawności?”.

Skarga kasacyjna powstała jako nadzwyczajny środek odwoławczy, mający na celu uchylenie wyroku i przekazanie sprawy sądowi II instancji do ponownego rozpoznania. Zmierza zatem do utrzymania w mocy decyzji Prezesa UOKiK, którą w całości uchylił sąd.

Postępowanie wiąże się z decyzją Prezesa UOKiK [...] z 21 grudnia 2012 r., którą za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów uznano działanie A. E. P., prowadzącego działalność gospodarczą pod nazwą „P.” [...] w Ł.. Działanie owo polegało na stosowaniu we wzorcu umowy zobowiązującej do wybudowania lokalu mieszkalnego oraz do ustanowienia odrębnej własności i sprzedaży tego lokalu postanowień wpisanych do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone. Prezes UOKiK stwierdził zaniechanie praktyki ww. z dniem 1 czerwca 2011 r. W związku ze stwierdzeniem stosowania praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów Prezes UOKiK nałożył na A. E. P. karę pieniężną w kwocie 5.081 zł.

Od wskazanej decyzji Prezesa UOKiK A. E. P. odwołał się do Sądu Okręgowego w W. – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, dalej: SOKiK, zaskarżając ją w całości. SOKiK wyrokiem z 11 sierpnia 2014 r. (XVII AmA [...]), uchylił decyzję Prezesa UOKiK w całości oraz zasądził od Prezesa UOKiK na rzecz powoda kwotę 1.360 zł tytułem zwrotu kosztów procesu. Wyrok ten w całości zaskarżył Prezes UOKiK do Sądu Apelacyjnego w [...].

Wyrokiem z 25 kwietnia 2017 r. Sąd Apelacyjny w [...] oddalił apelację Prezesa UOPKiK od wyroku SOKiK z 11 sierpnia 2014 r. oraz zasądził od pozwanego Prezesa UOKiK kwotę 270 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny przyjął, że zarzuty podniesione przez Prezesa UOKiK (naruszenia art. 24 uast 1 i ust. 2 pkt 1 u.o.k.k. w związku z art. 27 ust. 1 i 2 u.o.k.k. oraz art. 479⁴³ k.p.c.) są nietrafne. Sąd stanął na stanowisku, że posługiwanie się przez przedsiębiorcę wzorcem umowy posiadającym postanowienie wpisane do rejestru klauzul niedozwolonych – w konsekwencji wyroku uznającego takie postanowienie za niedozwolone, wydanego w sprawie przeciwko innemu

przedsiębiorcy – nie jest zachowaniem bezprawnym i nie stanowi praktyki zakazanej w rozumieniu art. 24 ust. 2 pkt 1 u.o.k.k. Tym samym Sąd Apelacyjny w [...] przychylił się do zapatrywania Sądu Najwyższego z uchwały z 20 listopada 2015 r., III CZP 17/15, na co wyraźnie wskazał w uzasadnieniu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne. Sąd Najwyższy dokonuje zatem oceny, czy wskazane w skardze zagadnienie prawne jest istotne. W judykaturze wskazano, że zagadnienie prawne jest istotne wówczas, gdy jego rozstrzygnięcie ma znaczenie dla ukierunkowania praktyki sądowej i rozstrzygnięcia sprawy, w której zagadnienie powstało, wywołuje poważne wątpliwości, a zarazem nie było dotychczas rozstrzygnięte w orzecznictwie albo też dotychczasowe orzecznictwo wymaga zmiany (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 15 listopada 2017 r., III SK 13/17, z 29 listopada 2017 r., I CSK 216/17; z 28 grudnia 2018 r., I NSK 24/18).

Przepis, którego dotyczy zaproponowane przez Prezesa UOKiK „istotne zagadnienie prawne” (art. 24 ust. 2 pkt 1 u.o.k.k.) został uchylony z dniem 17 kwietnia 2016 r. (ustawa z dnia 5 sierpnia 2015 r. *o zmianie ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów oraz niektórych innych ustaw*, Dz.U. 2015, poz. 1634).

Zgodnie z owym - obowiązującym w dacie wydania decyzji przez Prezesa UOKiK - przepisem, praktyką naruszającą zbiorowe interesy konsumentów było godzące w nie bezprawne działanie przedsiębiorcy, w szczególności stosowanie postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ k.p.c. Jak wyżej wskazano, pozwany przepis ten stawia w centrum swojej skargi kasacyjnej pytając, czy art. 24 ust. 2 pkt 1 u.o.k.k. stanowił samodzielną i wystarczającą podstawę stwierdzenia bezprawności opisanego w tym przepisie zachowania, czy też wykazanie bezprawności takiego zachowania wymagało wskazania innego przepisu stanowiącego źródło bezprawności? Czy zatem przepis powyższy może być samodzielną podstawą nałożenia kary na przedsiębiorcę w sytuacji, gdy

posługuje się on we wzorcu umowy postanowieniem wpisanym do wskazanego rejestru wskutek wyroku wydanego w postępowaniu prowadzonym przeciwko innemu przedsiębiorcy?

Sąd Najwyższy wielokrotnie dokonywał wykładni wskazanego art. 24 ust. 2 pkt 1 u.o.k.k. Wypowiedział się też w poszerzonym składzie, uchwałą siedmiu sędziów z 20 listopada 2015 r. (III CZP 17/15). Uchwała zapadła w konsekwencji rozstrzygnięcia zagadnienia prawnego przedstawionego przez Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego we wniosku z 16 lutego 2015 r. o treści: „Czy wpis uznanego za niedozwolone postanowienia wzorca umowy do rejestru, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2 k.p.c. powoduje, że przewidziana w art. 479⁴³ k.p.c. rozszerzona skuteczność prawomocnego wyroku będącego podstawą tego wpisu stoi na przeszkodzie postępowaniu w przedmiocie kontroli postanowienia tej samej treści, zawartego w innym wzorcu umowy, stosowanym przez przedsiębiorcę, przeciwko któremu został wydany ten wyrok, bądź przez innego przedsiębiorcę?”.

W uchwale Sąd Najwyższy wskazał, że prawomocność materialna wyroku uznającego postanowienie wzorca umowy za niedozwolone – także po wpisaniu tego postanowienia do rejestru (art. 479⁴⁵ § 2 k.p.c.) – nie wyłącza powództwa o uznanie za niedozwolone postanowienia tej samej treści normatywnej, stosowanego przez przedsiębiorcę niebędącego pozwanym w sprawie, w której wydano ten wyrok (art. 365 i 366 w związku z art. 479⁴³ k.p.c.). W konsekwencji skutki wyroku uwzględniającego powództwo o uznanie postanowienia wzorca umowy za niedozwolone ograniczone są wyłącznie do pozwanego przedsiębiorcy.

Poglądy Sądu Najwyższego wyrażone w uchwale siedmiu sędziów z 20 listopada 2015 r. zostały uzupełnione i rozwinięte w kolejnych orzeczeniach. Na przykład w wyroku z 7 marca 2017 r. (III SK 1/15), Sąd Najwyższy przeprowadził obszerną i dokładną analizę orzecznictwa, po czym przyjął, że wpis postanowienia do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone działa na niekorzyść tylko i wyłącznie przedsiębiorcy pozwanego w sprawie o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolony. Wpis taki nie działa na niekorzyść innych przedsiębiorców, nawet gdy stosują identycznie sformułowane postanowienia we wzorcach umów dotyczących tych samych stosunków prawnych. Oznacza to, że stosowanie przez innego przedsiębiorcę

postanowienia identycznego (tożsamego) z postanowieniem wpisanym do rejestru w sprawie przeciwko innemu przedsiębiorcy nie jest zachowaniem bezprawnym w tym sensie, że nie narusza art. 479⁴³ k.p.c. W konsekwencji zakres zastosowania zakazu, o którym mowa w art. 24 ust. 1 u.o.k.k. w zw. z art. 24 ust. 2 pkt 1 u.o.k.k., zależy od podmiotowego i przedmiotowego zakresu zakazu wykorzystywania postanowień wzorca umowy uznanych za niedozwolone w ramach abstrakcyjnej kontroli postanowień wzorców (art. 479⁴² k.p.c. w zw. z art. 479⁴³ k.p.c.).

W licznych kolejnych orzeczeniach Sąd Najwyższy stawał na wskazanym powyżej stanowisku. Na przykład w postanowieniu Sądu Najwyższego z 7 marca 2017 r. (III SK 13/15) przyjął, że stosowanie przez innego przedsiębiorcę postanowienia wpisanego do rejestru, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2 k.p.c. nie jest zachowaniem bezprawnym w rozumieniu art. 479⁴³ k.p.c. w związku z art. 24 ust. 1 u.o.k.k. i w konsekwencji nie jest praktyką naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, o której mowa w art. 24 ust. 2 pkt 1 u.o.k.k. Argumentację powyższą przywołał też Sąd Najwyższy w orzeczeniach zapadłych w podobnych do analizowanej sprawie, a mianowicie w postanowieniach Sądu Najwyższego z 24 grudnia 2018 r. (I NSK 22/18 i I NSK 24/18).

Przywołany przez skarżącego wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (dalej: TSUE) z 21 grudnia 2016 r. w sprawie C-119/15 (Biuro Podróży „Partner” przeciwko Prezesowi UOKiK) nie oznacza, że prawo unijne nakazuje przyjęcie szerokiego skutku wpisu postanowienia do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone. Kwestia ta została pozostawiona prawodawcy krajowemu.

Sąd Najwyższy stanął na stanowisku wyrażonym w uchwale siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 20 listopada 2015 r., III CZP 17/15 i licznych orzeczeniach późniejszych, czyli opowiedział się za koncepcją jednokierunkowej prawomocności rozszerzonej, nieobejmującej wszystkich przedsiębiorców stosujących postanowienie tej samej treści normatywnej co pozwany w sprawie, w której wydano wyrok uznający dane postanowienie za niedozwolone. Takie zapatrywanie jest zgodne z prawem unijnym, które gwarantuje prawo wysłuchania (art. 47 Karty praw podstawowych). Zgodzić należy się z TSUE, że wysłuchanie takie może być realizowane po uznaniu postanowienia za

niedozwolone i wpisaniu go do odpowiedniego rejestru na etapie postępowania zainicjowanego odwołaniem od decyzji Prezesa UOKiK. Nie zmienia to faktu, że kolejne składy Sądu Najwyższego dokonały dokładnej analizy dochodząc do wniosków wskazanych wyżej, czyli ograniczenia skutków wpisu postanowienia do rejestru postanowień niedozwolonych wyłącznie do przedsiębiorców, którzy brali udziału w postępowaniu o uznaniu postanowienia tego wzorca za niedozwolone, nie jest sprzeczna z prawem unijnym.

W związku z powyższym, zagadnienie prawne sformułowane przez pozwanego jako uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, zostało już przez Sąd Najwyższy rozstrzygnięte. Sąd Najwyższy nie dostrzega przy tym okoliczności przemawiających za odstępniem od linii orzeczniczej wytyczonej uchwałą Sądu Najwyższego z 20 listopada 2015 r., III CZP 17/15, wyrokiem z 7 marca 2017 r., III SK 1/15 i postanowieniami z 7 marca 2017 r., III SK 13/15, i z 18 grudnia 2018 r., I NSK 22/18 i NSK 24/18.

Sąd Najwyższy nie dostrzegł innych istotnych przyczyn uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej pozwanego do rozpoznania, w szczególności nieważności postępowania (art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c.). Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 1 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.